

Kriterier för samhällsvetenskaplig forskning

Tre av de viktigaste kriterierna för bedömning av samhällsvetenskapliga undersökningar är *reliabilitet*, *replikation* och *validitet*. Alla tre begreppen kommer att beskrivas mer i detalj i kommande kapitel, men dessförinnan kan det vara bra med en grundläggande genomgång av vad de innebär.

Reliabilitet

Reliabilitet (tillförlitlighet) rör frågan om huruvida resultaten från en undersökning blir desamma om undersökningen genomförs på nytt, eller om de påverkas av slumpmässiga eller tillfälliga betingelser. Begreppet används i samband med frågan om de mått som utvecklas för samhällsvetenskapliga begrepp (som fattigdom, fördomar, rutinisering av arbetsuppgifter och religiös renlärighet) är konsistenta eller följdriktiga. Vi ska i kapitel 3 gå djupare in på reliabilitetsbegreppet, framför allt när det gäller hur det kan tolkas och tillämpas. Reliabilitet blir oftast aktuell då man gör en kvantitativ undersökning; den kvantitativt inriktade forskaren är förmodligen intresserad av frågan om huruvida ett mått är stabilt eller inte. Om vi till exempel finner att intelligensstest (vars syfte är att vara ett mått på intelligens) ger mycket olika resultat, till exempel att en och samma person får olika resultat då han eller hon besvarar uppgifterna i ett visst test, skulle vi börja tvivla på om vi verkligen mätt just intelligens. Vi skulle betrakta testet som ett icke reliabelt mått och sakna tilltro till dess följdriktighet och pålitlighet.

Replikation

Begreppet reliabilitet liknar ett annat kriterium i forskningssammanhang, nämligen *replikation* eller *replikerbarhet*. Det händer ibland att en forskare vill försöka replikera (det vill säga reproducera eller upprepa) en undersökning och de resultat som andra forskare kommit fram till. Anledningarna till det kan vara många och skiftande, till exempel att man har en känsla av att de ursprungliga resultaten inte stämmer med dem från andra relevanta studier. För att en replikation ska kunna göras måste en undersökning vara möjlig att upprepa, det vill säga vara replikerbar. Detta är ganska självklart – om en forskare inte i detalj beskriver sitt tillvägagångssätt är en replikation omöjlig att genomföra. Om vi på liknande sätt ska kunna bedöma hur pass reliabelt ett visst mått på ett begrepp är, måste de procedurer som konstituerar det måttet kunna replikeras eller upprepas av någon annan.

Validitet

Ett annat och i flera avseenden det viktigaste forskningskriteriet är *validitet*. Validitet går ut på en bedömning av om de slutsatser som genererats från en undersökning hänger ihop eller inte. Vi ska precis som med reliabiliteten beskriva validiteten mer i detalj i kommande kapitel, men intill dess är det viktigt att vara medveten om vilka olika huvudsakliga slag av validitet som man brukar skilja mellan:

- *Begreppsvaliditet*. Detta kriterium gäller främst kvantitativ forskning och strävan att komma fram till mått på samhällsvetenskapliga begrepp. Begreppsvaliditet kallas ibland även för teoretisk validitet; det handlar i grunden om frågan huruvida ett mått för ett begrepp verkligen speglar det som begreppet anses beteckna. Måter till exempel intelligensstest verkligen skillnader i intelligens? Om vi tar den un-

Samhällsvetenskaplig
metod: A Bryman (2007) Liber